

Energetický metabolismus buňky

Buněčné dýchání – Základní principy

- Základním energetickým substrátem je ATP.
- Jeho zásoby jsou velice omezené. V organismu je proto několik metabolických drah sloužících k jeho obnově - regenerace ATP.
- Anaerobně i aerobně z různých makroergních substrátů - glukóza, glykogen, laktát, mastné kyseliny, glycerol a aminokyseliny.

Základní energetické reakce v cytoplazmě

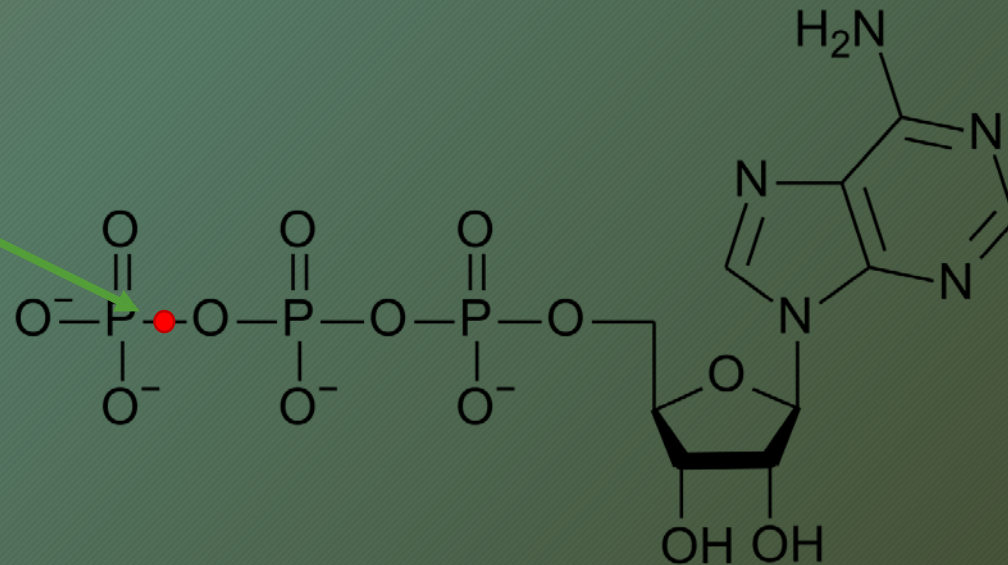
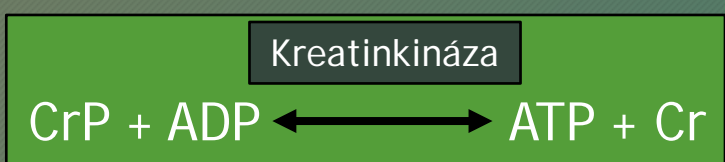
1. Hydrolýza ATP za přítomnosti ATPázy

2. Myokinázová reakce

3. Kreatinfosfátová reakce

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Adenosinetrifosf%C3%A1t>

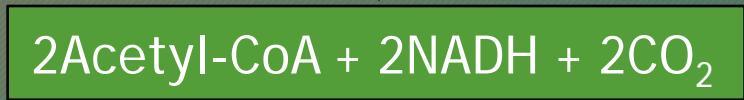
Základní energetické reakce v cytoplazmě

4. Anaerobní glykolýza

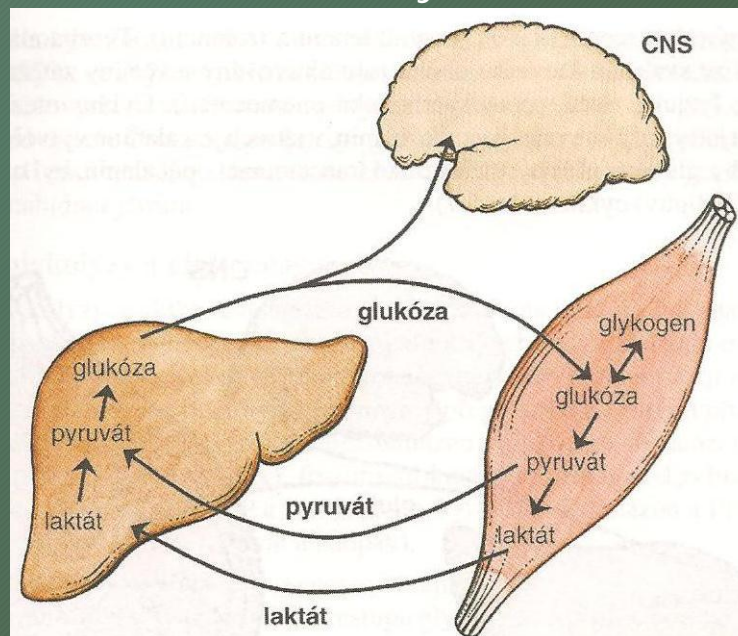

2ATP

Oxidace pyruvátu

Coriho cyklus

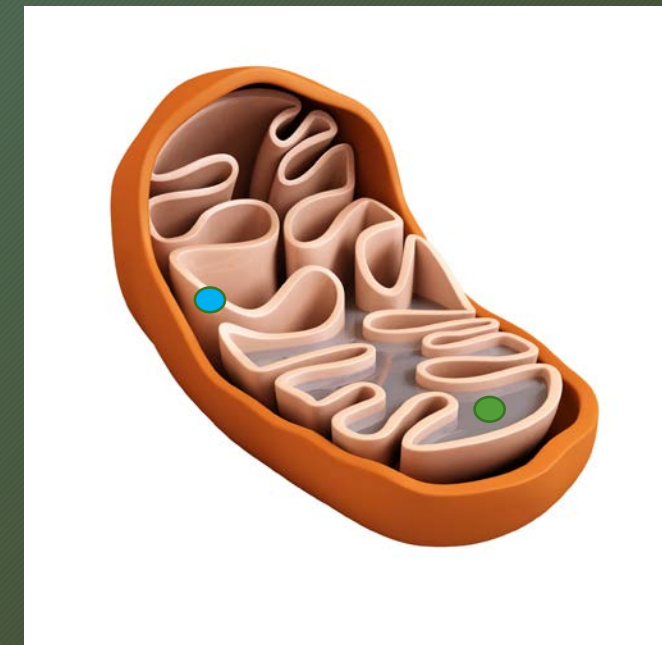
Základní energetické reakce v mitochondrii

5. Oxidativní fosforylace

1. Citrátový cyklus v matix

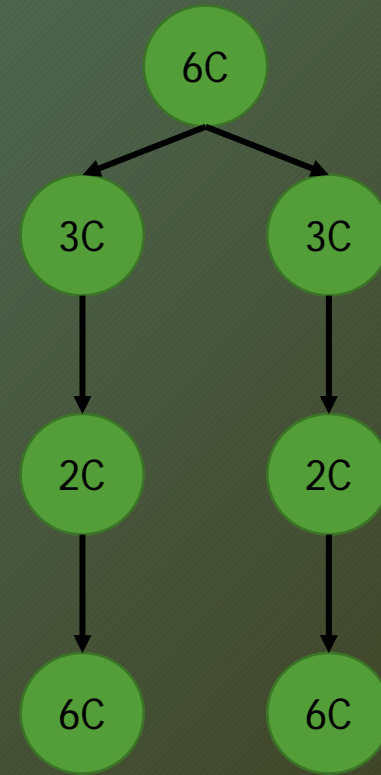

2. Dýchací řetězec - Elektronový transportní řetězec v kristě

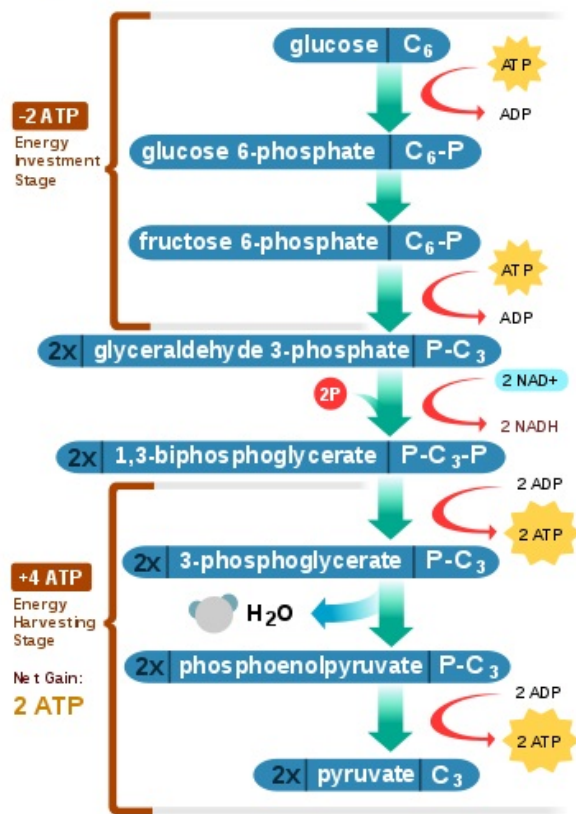
Základní principy

- Vždy se jedná o **cyklus - kruh**.
- Cílem anaerobní glykolýzy je z šesti uhlíkaté molekuly (glukóza) udělat dvě tři uhlíkaté molekuly (pyruvát). Ty jsou oxidovány za vzniku dvou menších molekul (acetyl-CoA) - získá se 2ATP a 4NADH.
- Acetyl-CoA se v citrátovém cyklu slučuje s kys. oxaloctovou v kyselinu citrónovou (šesti uhlíkatá sloučenina), ta je následně opět štěpena na kys. oxaloctovou (čtyř uhlíkatá sloučenina) - získá se 2ATP, 6NADH, 2FADH₂.
- Redukované koenzymy o celkovém součtu 10NADH a 2FADH₂ jsou v dýchacím řetězci oxidovány a získané H⁺ jsou využity pro aktivaci ATP-syntázy (ATP z ADP a P_i) - získá se 34ATP.

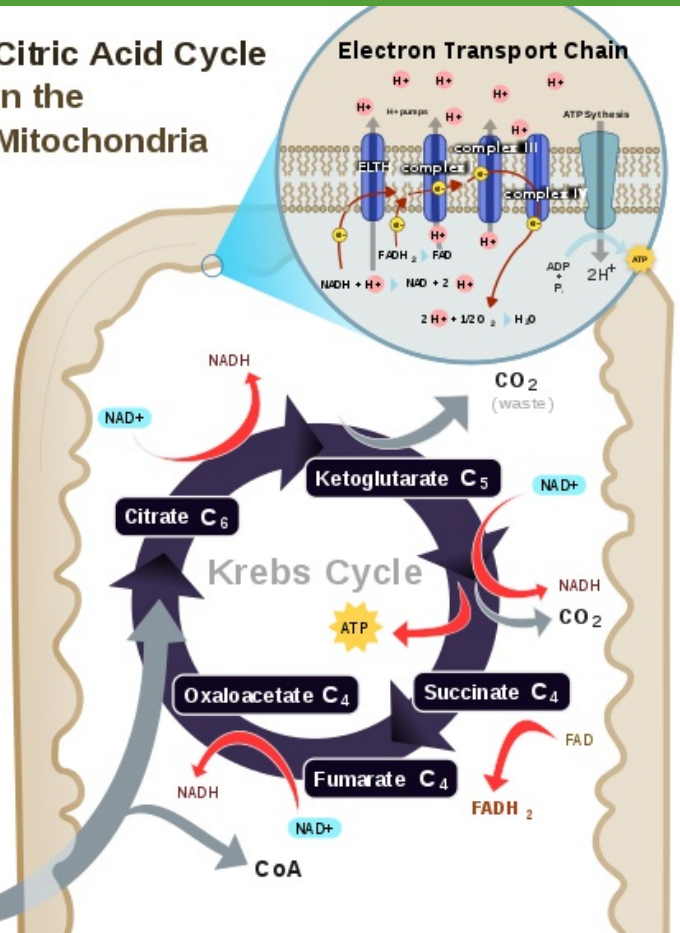

Shrnutí metabolismu glukózy v buňce

Glycolysis in the Cytoplasm

Citric Acid Cycle in the Mitochondria

Interaktivní znázornění metabolických mechanismů

Sledujte v odkazech níže:

- Elektronový transportní řetězec
- ATP syntáza

Využití MK v E metabolismu

5. Aerobní metabolismus

1. Citrátový cyklus v matix

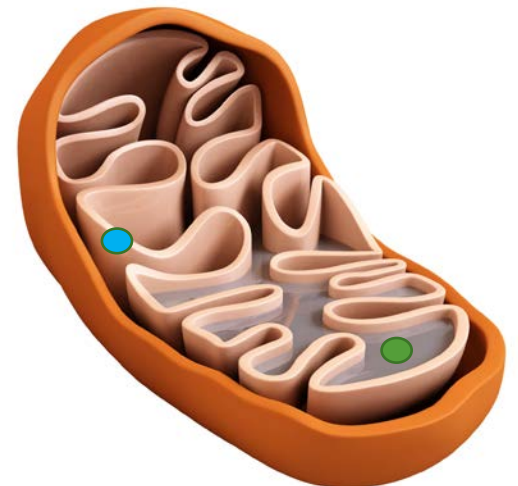

2. Dýchací řetězec - Elektronový transportní řetězec v kristě

Acyl-CoA

Mastné kyseliny

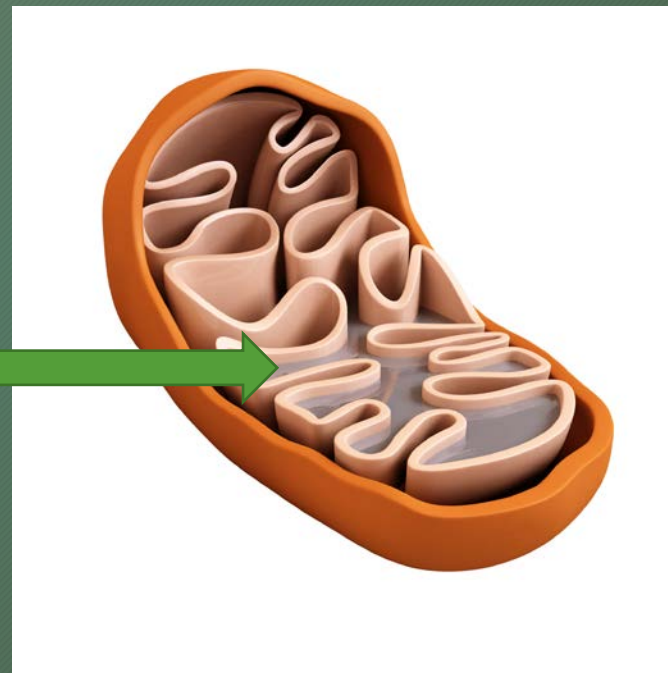

Metabolismus MK

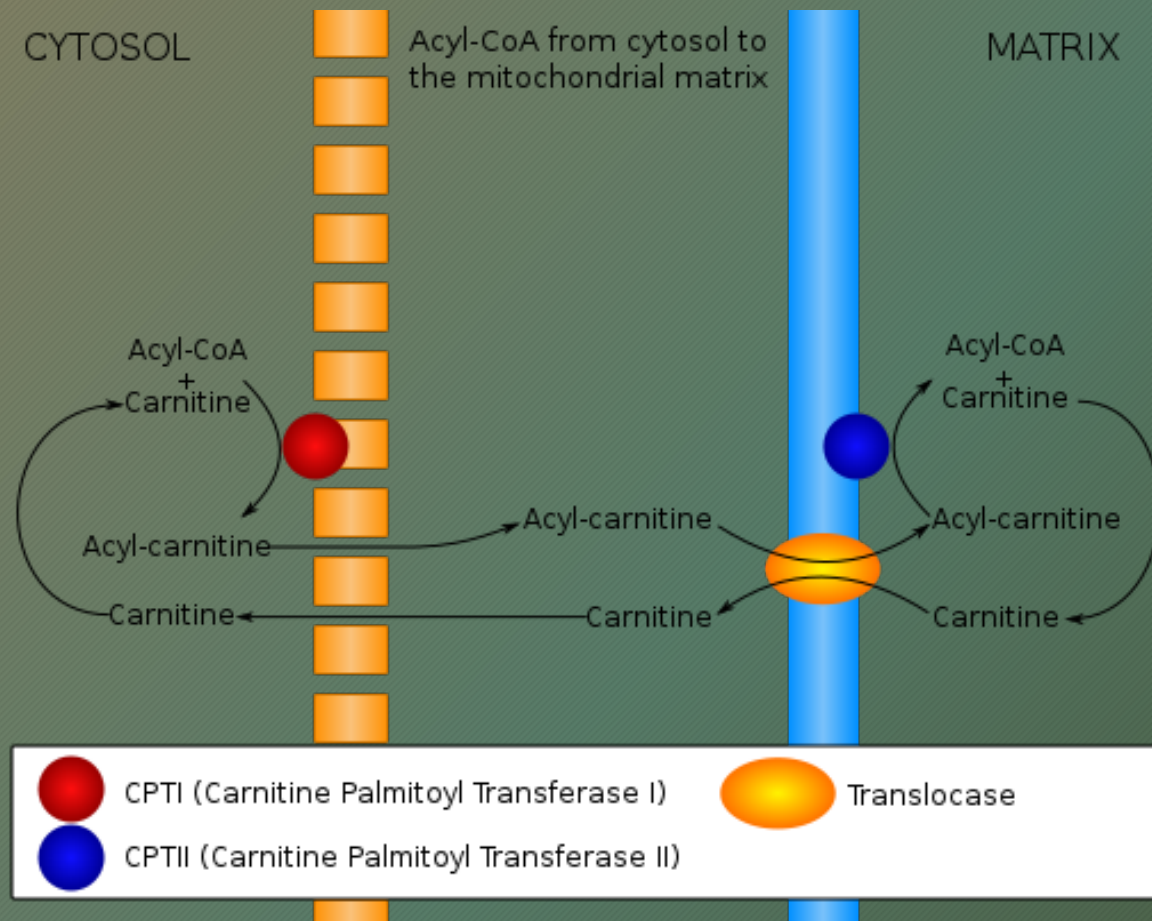
- V závislosti na délce řetězce:
  - MK s krátkým řetězcem (C4-C6)
  - MK se středně dlouhým řetězcem (C8-C10)
  - MK s dlouhým řetězcem (C12-C18)
  - MK s velmi dlouhým řetězcem (> C18)
- Kromě aktivace koenzymem A musí mastné kyseliny od délky 12C použít karnitinového přenašeče, který se nachází mezi vnější a vnitřní membránou mitochondrie.
- Kyseliny delší 18C se musí nejprve zkrátit v endoplazmatickém retikulu nebo peroxizomu.

Funkce karnitinu

karnitinacyltransferáza-1 a 2 (CAT-1,2)

Funkce karnitinu

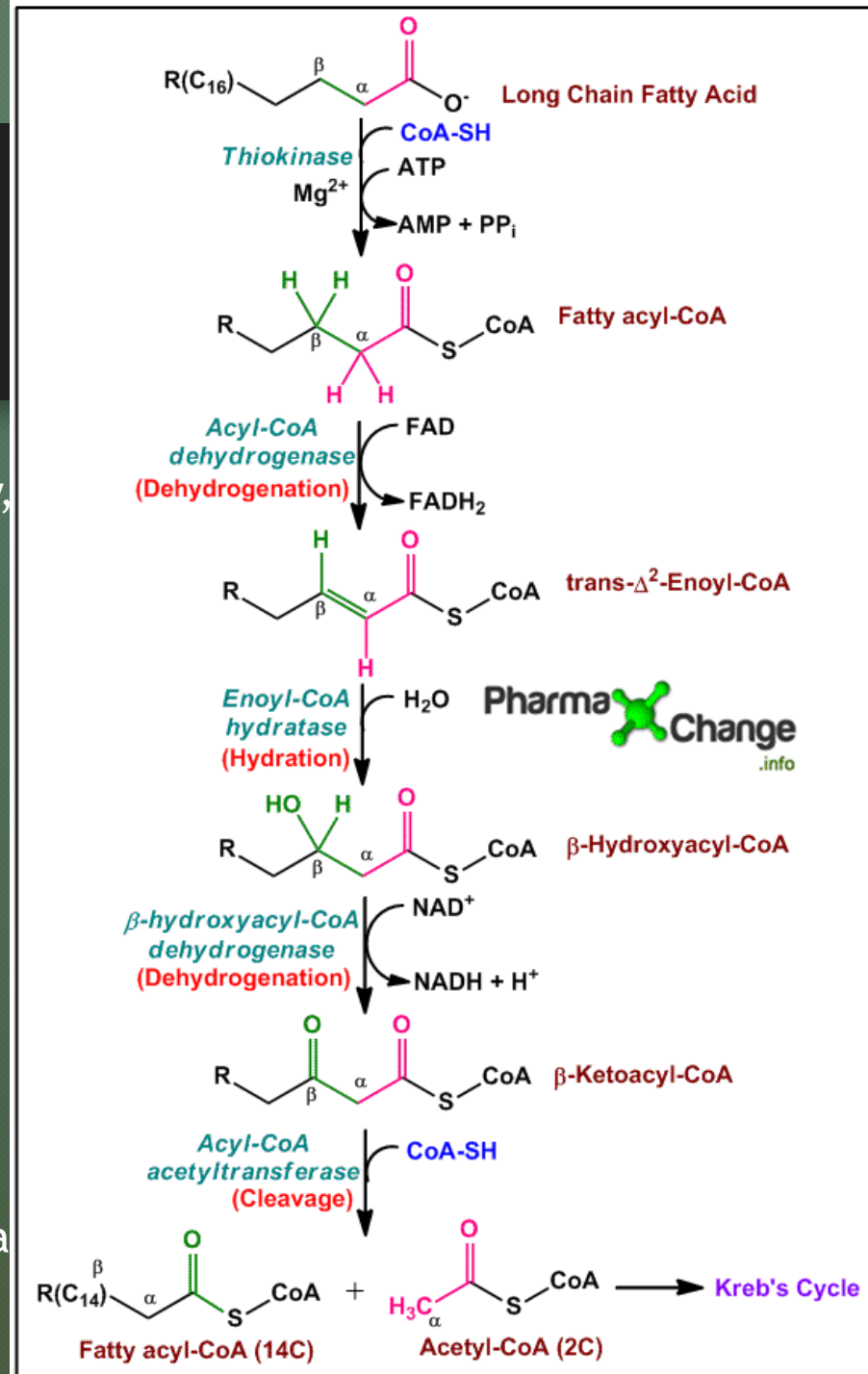

Beta oxidace MK

- 1. $\text{Acyl-CoA} + \text{FAD} \rightarrow \text{nenasycený acyl-CoA} + \text{FADH}_2$
  - Na β -uhlíku acyl-CoA dochází k dehydrogenaci a tvorbě dvojné vazby, přičemž se redukuje flavinový koenzym.
  - Katalyzováno enzymem acyl-CoA-dehydrogenáza.
- 2. $\text{Nenasycený acyl-CoA} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \beta\text{-hydroxyacyl-CoA}$
  - Adice vody na dvojnou vazbu.
  - Katalyzováno enzymem enoyl-CoA-hydratasa.
- 3. $\beta\text{-hydroxyacyl-CoA} + \text{NAD}^+ \rightarrow \beta\text{-oxoacyl-CoA} + \text{NADH} + \text{H}^+$
  - Dehydrogenace hydroxylové skupiny a β -uhlíku za vzniku $\text{NADH} + \text{H}^+$.
  - Katalyzováno enzymem β -hydroxyacyl-CoA-dehydrogenáza.
- 4. $\beta\text{-oxoacyl-CoA} + \text{HS-CoA} \rightarrow \text{Ac-CoA} + \text{acyl-CoA}(-2\text{C})$
  - Konečný krok, kdy se odštěpí Acetyl-CoA a řetězec se tak zkrátí o dva uhlíky.
  - Katalyzováno enzymem thiolasa.

Beta oxidace MK

- 1. Acyl-CoA + FAD $\rightarrow$ nenasycený acyl-CoA + FADH₂
  - Na β -uhlíku acyl-CoA dochází k dehydrogenaci a tvorbě dvojné vazby, flavinový koenzym.
  - Katalyzováno enzymem acyl-CoA-dehydrogenáza.
- 2. Nenasycený acyl-CoA + H₂O $\rightarrow$ β -hydroxyacyl-CoA
  - Adice vody na dvojnou vazbu.
  - Katalyzováno enzymem enoyl-CoA-hydratasa.
- 3. β -hydroxyacyl-CoA + NAD⁺ $\rightarrow$ β -oxoacyl-CoA + NADH + H⁺
  - Dehydrogenace hydroxylové skupiny a β -uhlíku za vzniku NADH + H⁺.
  - Katalyzováno enzymem β -hydroxyacyl-CoA-dehydrogenáza.
- 4. β -oxoacyl-CoA + HS-CoA $\rightarrow$ Ac-CoA + acyl-CoA(-2C)
  - Konečný krok, kdy se odštěpí Acetyl-CoA a řetězec se tak zkrátí o dva
  - Katalyzováno enzymem thiolasa.

Výtěžek beta oxidace

- Mastné kyseliny jsou bohatým zdrojem jak Ac-CoA, tak kationtů vodíku, které redukují příslušné koenzymy FAD a NAD⁺ - dýchací řetězec.
- Orientační výtěžek pro kyselinu palmitovou (C16) činí:
  - 8x Acetyl-CoA = 80 ATP (v posledním kroku se ze čtyř uhlíkatého acyl-CoA vytvoří 2x Acetyl-CoA);
  - 7x NADH+H⁺ = 17,5 ATP;
  - 7x FADH₂ = 10,5 ATP;
  - ztráta 2 ATP pro aktivaci acylu.
- Dohromady je tedy teoretický výtěžek 106 ATP.

Dělení AMK

- Glukogenní AMK jsou AMK, které mohou být procesem glukoneogeneze převedeny na glukózu. Ketogenní AMK jsou naopak odbourávány na ketolátky.
- Produkce glukózy z glukogenních AMK zahrnuje přeměnu těchto AMK na oxokyseliny a následně na glukózu. Oba tyto děje se odehrávají v játrech. Tento mechanismus se uplatňuje především při nedostatečném příjmu potravy a dlouhotrvajícím hladovění.

Využití AMK v E metabolismu

- Celý proces začíná odstraněním α -aminodusíku (obvykle transaminací), načež je částečně oxidovaný řetězec degradován na amfibolické intermediáty (acetyl-CoA, citrát, α -ketoglutarát, sukcinyl-CoA, fumarát, oxalacetát, acetacetyl-CoA).
- AMK je možné také dělit podle toho, na jaký intermediát je degradována (dělení je opět narušeno např. isoleucinem, který se může degradovat jak na Acetyl-CoA tak na sukcinyl-CoA). Tyto intermediáty mohou být buďto zpracovány citrátovým cyklem, nebo použity v anabolismu.

Vstup jednotlivých AMK do E metabolismu dle jejich typu

Glukogenní AMK:

- Alanin
- Arginin
- Asparagin
- Kyselina asparagová
- Cystein
- Kyselina glutamová
- Glutamin
- Glycin
- Histidin
- Methionin
- Prolin
- Serin
- Valin

Ketogenní AMK:

- Leucin
- Lysin

Současně glukogenní i ketogenní AMK:

- Isoleucin
- Fenylalanin
- Threonin
- Tryptofan
- Tyrosin

